

Kertaus

- Mitä eroa on tieteellä ja pseudotieteellä?
- Mitä ovat empirismi ja rationalismi?
 - Anna esimerkki filosofista, joka kannatti empirismia.
 - Anna esimerkki filosofista, joka kannatti rationalismia.
- Miksi Immanuel Kant on tärkeä henkilö, kun puhutaan empirismistä ja rationalismista?

AI Creator

FI1-kurssin suoritus

- Portfolio (kootaan kurssin aikana)
- Logiikkatesti
- Koeviikolla ryhmäkoe (koko kirja, paitsi kpl 5 ja 6)

+ tuntityöskentely 😊

Metafysiikka

Kpl 13-15

Virittäytyminen aiheeseen

- Miten (millä tavoin, missä...) musiikki on olemassa? Tee lista kaikista mahdollisista tavoista.
- Katso listaasi ja pohdi, mikä näistä olemassaolon tavoista on kaikkein perustavanlaatuisin. Löydätkö listastasi sellaisen musiikin olemassaolon tavan, jota ei voi poistaa ilman, että poistaisi samalla musiikin?
 - Jos et löydä listaltasi sellaista (eli kaikki listaamasi asiat voi poistaa ja musiikki on edelleen olemassa), yritä keksiä jokin asia, jota ilman ei ole musiikkia.
- Lopettaako kappale olemassaolonsa, kun kaikki sen tallenteet on tuhottu?
 - Miksi? Miksi ei?

HERE COMES THE SUN

Here comes the sun..... & I say

The image shows a musical score for the song 'Here Comes the Sun' by The Beatles. The score is written on ten staves. The lyrics are: 'Here comes the sun, here comes the sun, here comes the sun, and I say, "It's all right." It's all right. Little darlin', it's been a long cold lonely winter. Little darlin', it feels like years since it's been here. Little darlin', the smiles re- turning to their faces. Loo Little darlin', it seems like years since it's been here. loo'. The score includes various musical notations such as 'Part I', 'Part II', 'mp', 'gently', 'p', 'opt. div.', and 'loo'. There are also several illustrations: a sun, a cat, a dog, a bird, a plane, a car, a mushroom, a tree, a sheep, and a person. A red box highlights the word 'Show' in the lyrics 'it feels like years since it's been here.' The score is decorated with green vine-like flourishes and small flowers.

Metafysiikka

- meta fysikon = fysiikan jälkeen
- tarkastellaan todellisuutta ja sen luonnetta sekä esimerkiksi eri tieteiden taustalla olevia perusoletuksia
- kolme osa-aluetta
 1. **teologia** = Jumalan ja jumalallisuuden olemassaolo ja luonne
 - ei yleensä kiinnosta nykyfilosofejia!
 2. **kosmologia** = maailmankaikkeuden rakenne ja luonne
 - Mitä aika on?
 - Mitä tarkoittaa ”tyhjiys”?
 3. **ontologia** = olemassaolon luonne; mitä on olemassa ja miten
 - Onko todellisuuden perusta henkinen vai aineellinen?
 - Onko todellisuutta olemassa omasta mielestämme riippumatta?

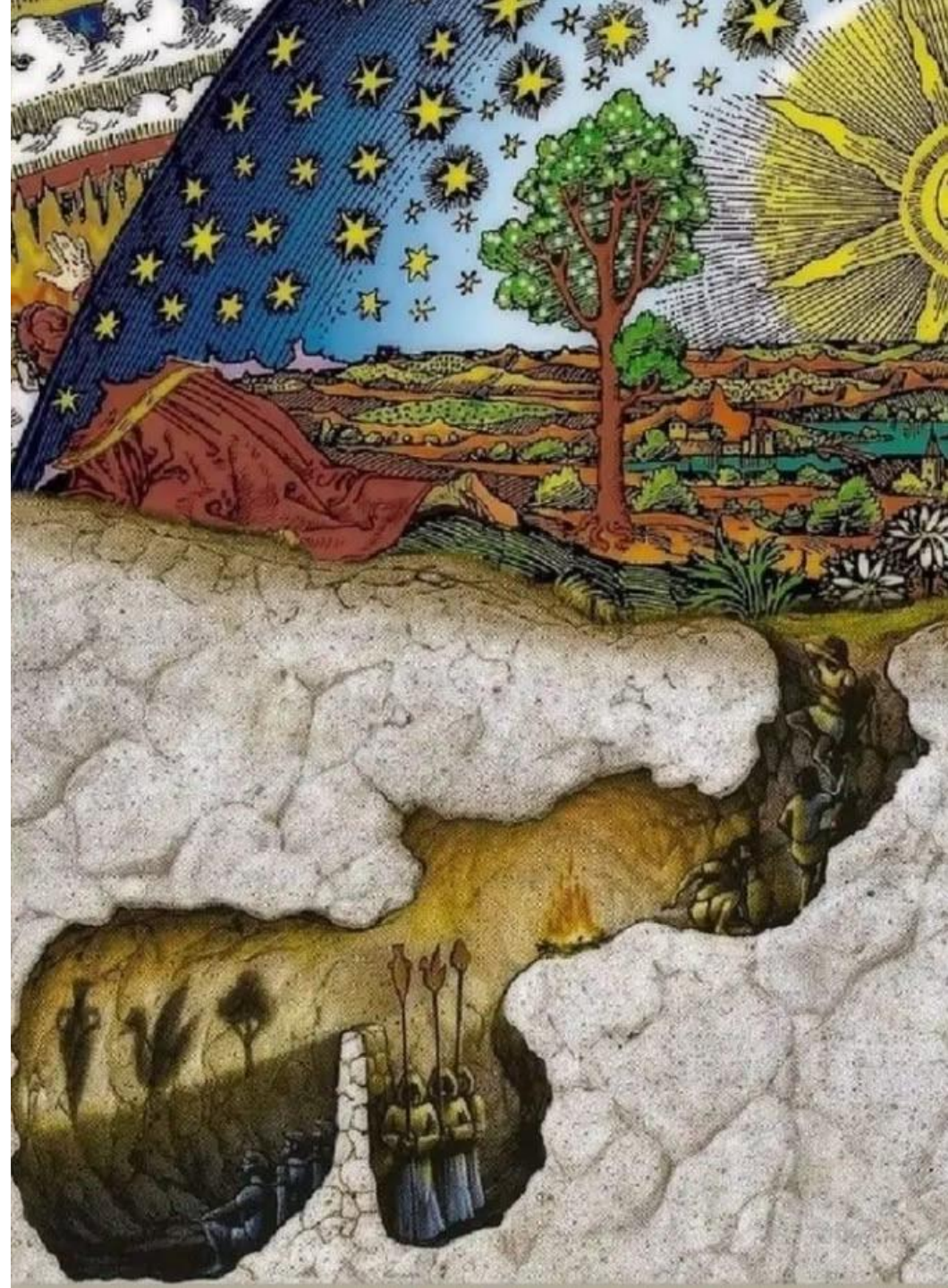
Tehtävä (luku 13 t. 3)

- Oletetaan, että kauppa keksii mielenkiintoisen tavan mainostaa: se luo valojen avulla liikkeensä logosta varjon myymälän edessä olevalle jalkakäytävälle. Mainoksesta valitetaan, koska kaupalla ei ole lupaa mainostaa kadulla. Onko mainosta edes olemassa? Ota kantaa.

Metafysiikka-suunnistus

- Tässä harjoituksessa on tarkoitus keskustella filosofisesti metafysiikan peruskysymyksistä.
 - Pohtia, väitellä, perustella, tutkia, epäillä, ihmetellä, analysoida.
- Jakaudutaan 2-3 hengen ryhmiin. Ryhmät kiertävät 8 rastia, jotka liittyvät metafysiikkaan (kirjan jakso 4, luvut 13–15).
- Rastikierrokselle tarvitaan mukaan kurssikirja, paperia ja kynä. Kirjoittakaa ylös jokaisella rastilla käymänne keskustelut.
 - Miten vastasitte ongelmaan, mistä puhuitte, oliko erimielisyyksiä (mitä), mitä kysymyksiä heräsi? Suoraa vastausta rastin kysymykseen ei tarvitse kirjoittaa.
- Luokkaan palataan viim. 15 min. ennen tunnin loppua.
- Yhdellä rastilla voi olla kerrallaan yksi ryhmä. Jos rasteilla on ruuhkaa, voi odotellessa katsoa kirjan lukuja 13–15 tai jatkaa keskustelua edellisten rastien tehtävistä.

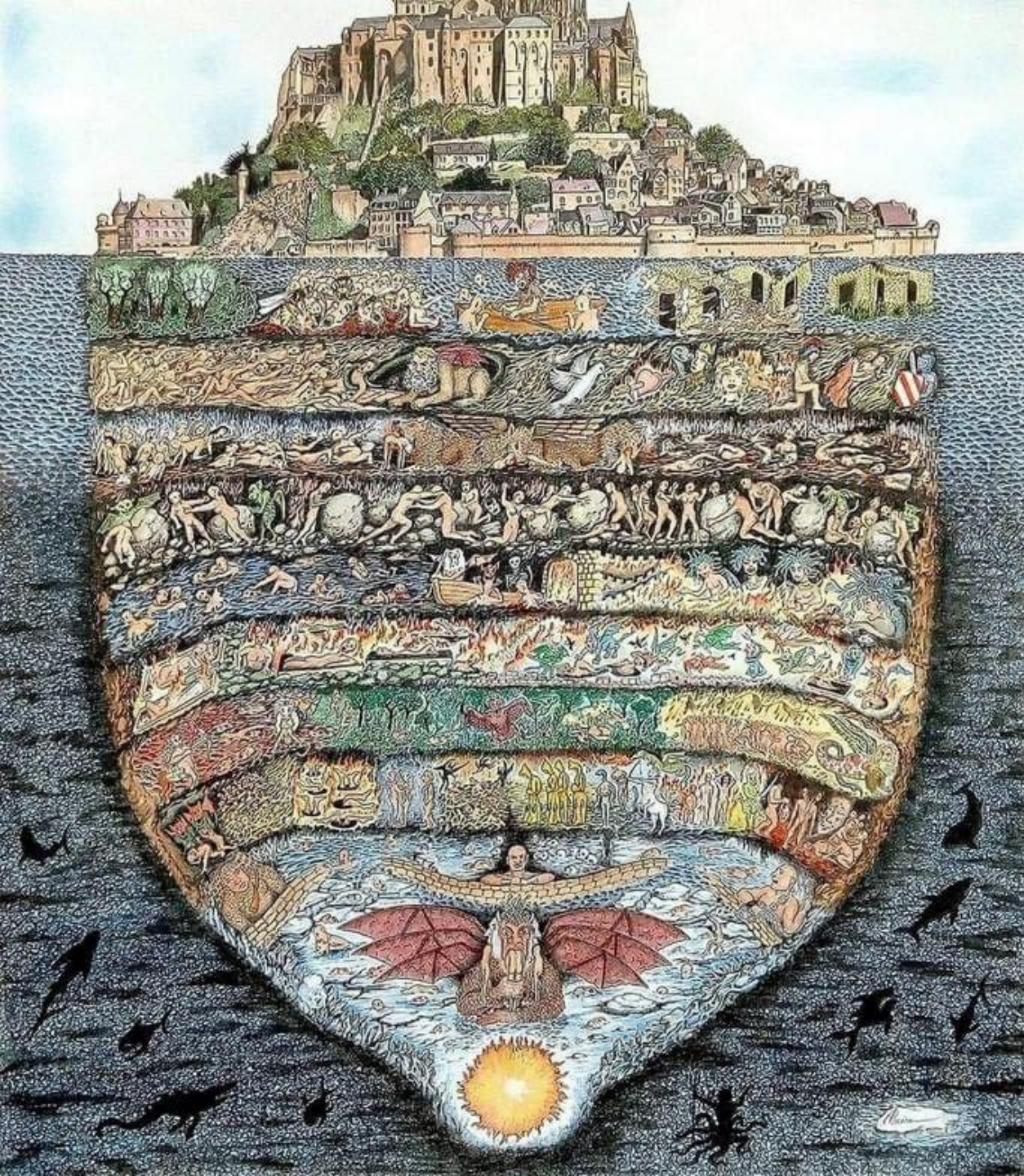
Kertaus: Tieto-oppi

Miten ihminen saa tietoa
maailmasta?

**METAPHYSICS IS NAMES ABOUT REALITY.
METAPHYSICS IS A RESTAURANT WHERE
THEY GIVE YOU A THIRTY-THOUSAND-PAGE
MENU AND NO FOOD.**

- ROBERT M. PIRSIG -

Ontologia pohtii, millainen todellisuus on

substanssi = todellisuuden
perusaines, josta kaikki
pohjimmiltaan koostuu

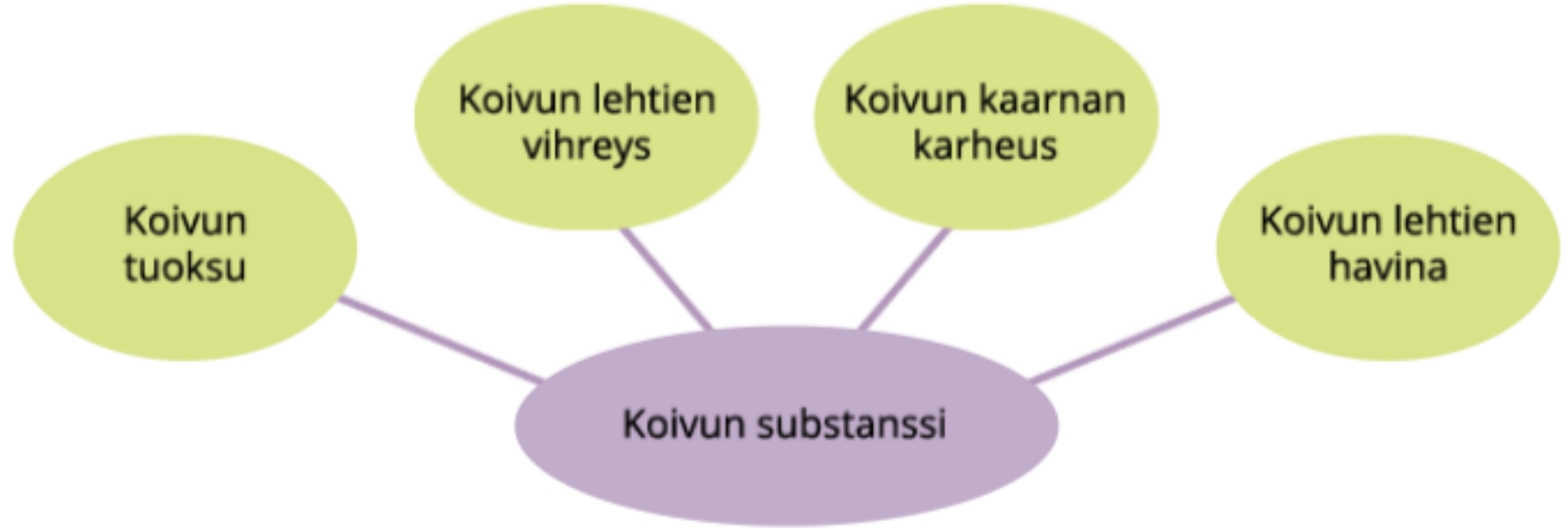
Tehtävä

- *Idea 1*, luku 14, tehtävä 2 (s. 132):

Jos punaisesta ruususta otettaisiin pois kaikki sen ominaisuudet (ruusun tuoksu, muoto, väri jne.), jäisikö jäljelle jokin olio, johon ominaisuudet ovat kiinnittyneet?

Neulatyynyteoria

Substanssia on kuvattu neulatyynynä, johon neurojen kuvaamat ominaisuudet kiinnittyvät. Substanssia itseään ei koskaan havaita.

Don't worry.

We'll find each other again.

Ota kantaa!

- a. "Rakkaus on selittämätön tunne."
- b. "Rakkaus on aivokemiallinen reaktio."
- c. "Rakkaus on menninkäisten synnyttämä tila ihmisessä."
- d. "Rakkaus on evoluution määräämä."

Millaisia ihmisiä ovat seuraavat henkilöt?
Mitä materialismi ja idealismi tarkoittavat
arkikielessä?

Martti Materialisti

Iina Idealisti

IDEALISMI

- = todellisuus koostuu hengestä tai ideoista
- esim. **Berkeley**: mitään kokemuksen ulkopuolista ei ole olemassa

Mistä todellisuus koostuu?

MATERIALISMI

- = todellisuus on perimmäiltään ainetta eli **materiaa**.
- esim. **Demokritos**: koko maailma koostuu atomeista
- tai nykypäivänä **fysikalismi**: kaikki palautuu lopulta muiden luonnontieteiden kautta fysiikkaan

Materialismi: todellisuus perustuu aineeseen

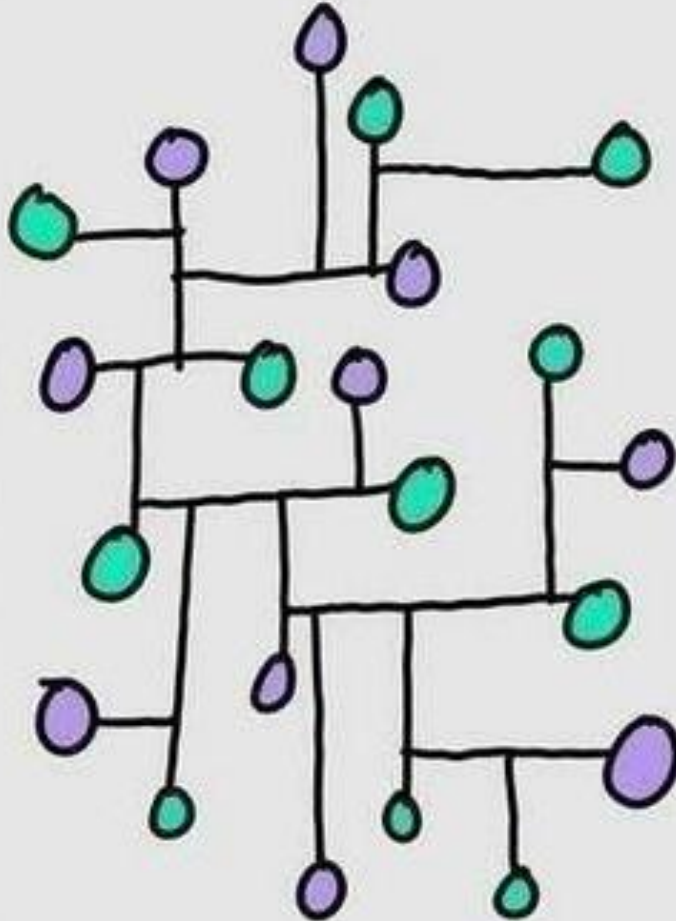
Leibnizin mylly

- ”On vielä pakko tunnustaa, että havainto ja siitä riippuvaiset asiat eivät ole selitettävissä mekaanisilla syillä, siis muodoilla ja liikkeillä. Oletetaanpa, että olisi kone, jonka rakenne mahdollistaisi ajattelun, tuntemisen ja havaintokyvyn. Kuvitellaan, että se suurennettaisiin niin, että suhteet pysyisivät entisellään, ja sinne voisi käydä sisälle niin kuin myllyyn. Tällä tavoin sisällä ollessaan vierailija ei löytäisi muuta kuin osia, jotka työntävät toisiaan – ei mitään millä selittää havaintoa”

Knowledge

Experience

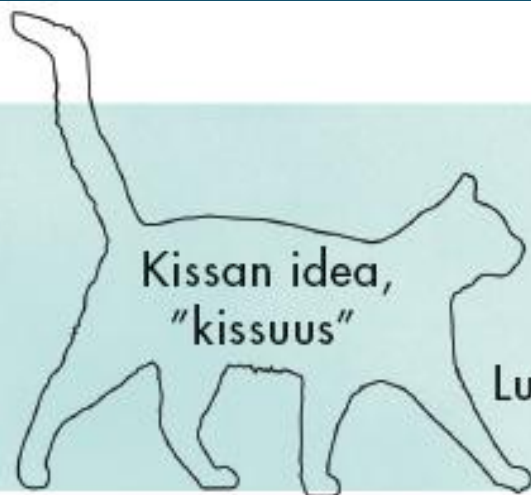

Idealismi:
todellisuus on
pohjimmiltaan
henkistä

- Substanssi = henki, ideat, käsitteet, jotain ei-materiaalista
- Todellisuus on pohjimmiltaan henkinen.
- Ideat ja käsitteet ovat todellisuuden perusta.

IDEOIDEN
MAAILMA

Todellinen

Abstrakti ja muuttumaton

Tiedon kohde

Luolan ulkopuolinen maailma

AISTIMAAILMA

Häilyväinen

Luola

Konkreettinen ja muuttuva

Luulon ja havainnon kohde

Jos kaikki kissat
katoaisivat
maailmasta,
olisiko kissoja
yhä olemassa?

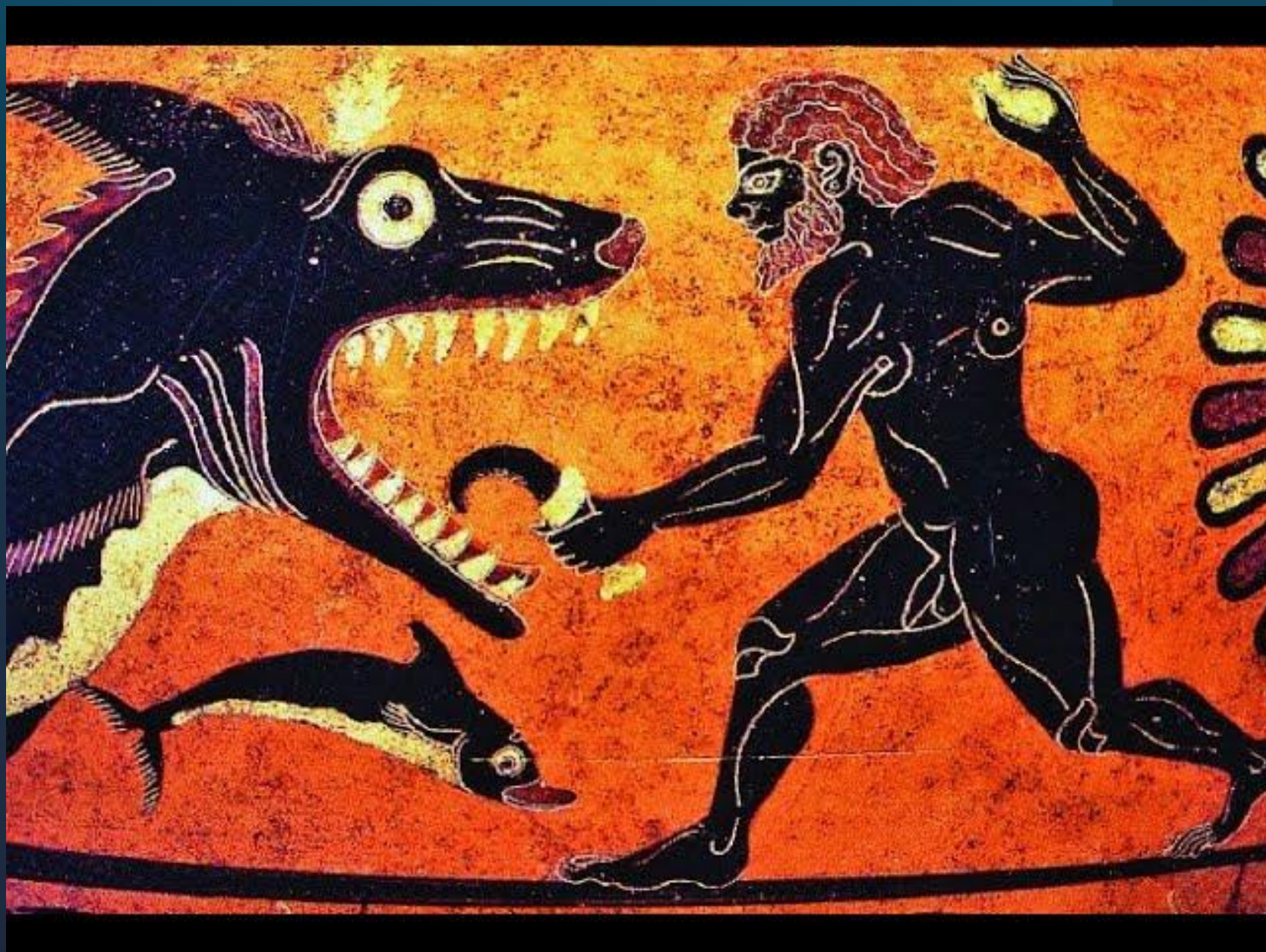

If
Cats
Disappeared
From
The
World

Genki Kawamura

OVER ONE MILLION COPIES SOLD IN JAPAN

Platon: näkyvä maailma on pelkkä kopio

- Platon: objektiivinen idealismi
 - Objektiivisuus tässä yhteydessä tarkoittaa sitä, että todellisuus ei ole riippuvainen ihmisten olemassaolosta.
 - Eli todellisuus on olemassa vaikka ihmisiä ei enää olisikaan.
- **Ideaoppi:**
 - Todellisuus koostuu kahdesta maailmasta: ideoiden maailmasta ja näkyvästä fyysisestä maailmasta.
 - Ideoiden maailma on ensisijainen ja muuttumaton. Siellä sijaitsevat kaikki näkyvän maailman muuttuvien olioiden taustalla olevat pysyvät ”muotit”, ideat.
 - Näkyvä fyysinen maailma heijastaa ideoiden maailman pysyviä muotoja.
 - vrt. pipari ja sen muotti

Pitkään valotetuissa valokuvissa todellisuus näyttää aikaviipaleilta.

Onko todellisuus meistä riippuvainen?

- Subjekttiivinen idealismi
 - Miksi mielen ulkopuolella pitäisi olla yhtään mitään?
 - Oleminen on havaituksi tulemista.
 - Havaintojen ulkopuolista todellisuutta ei ole.
 - Asiat ovat olemassa vain, jos joku havaitsee ne.
- Mitä käytännön ongelmia tähän näkemykseen liittyy?

Onko todellisuus meistä riippuvainen?

- Berkeleyyn vastaus: Jumala varmistaa havaintojen säännönmukaisuuden ja jatkuvuuden.
 - Onko argumentti vakuuttava?

If a tree falls on a philosopher in the woods, and no one is there to hear his screams for help, did he really make a sound?

Kumpi kanta vaikuttaa paremmalta, materialismi vai idealismi? Miksi?

Psykedeeliset huumeet saattavat auttaa jopa vaikeaan masennukseen – Niiden avulla aivot pystyvät luomaan uusia yhteyksiä hermosolujen välille, kertoo tuore tutkimus

Psykedeelit ovat kuitenkin erittäin voimakkaita huumausaineita ja laittomia. Ne aiheuttavat vahvoja hallusinaatioita ja muuttavat käyttäjänsä suhdetta todellisuuteen.

Psykedeelit aiheuttavat myös voimakkaita hallusinaatioita. Kuva: Kimmo Taskinen / HS

Materialismi ja idealismi ovat monistisia kantoja. Niiden mukaan on olemassa yksi substanssi.

Vaihtoehtona on dualismi, jossa substansseja on kaksi.

THE OBSERVER IS NOT SEPARATE FROM THE OBJECT OBSERVED.

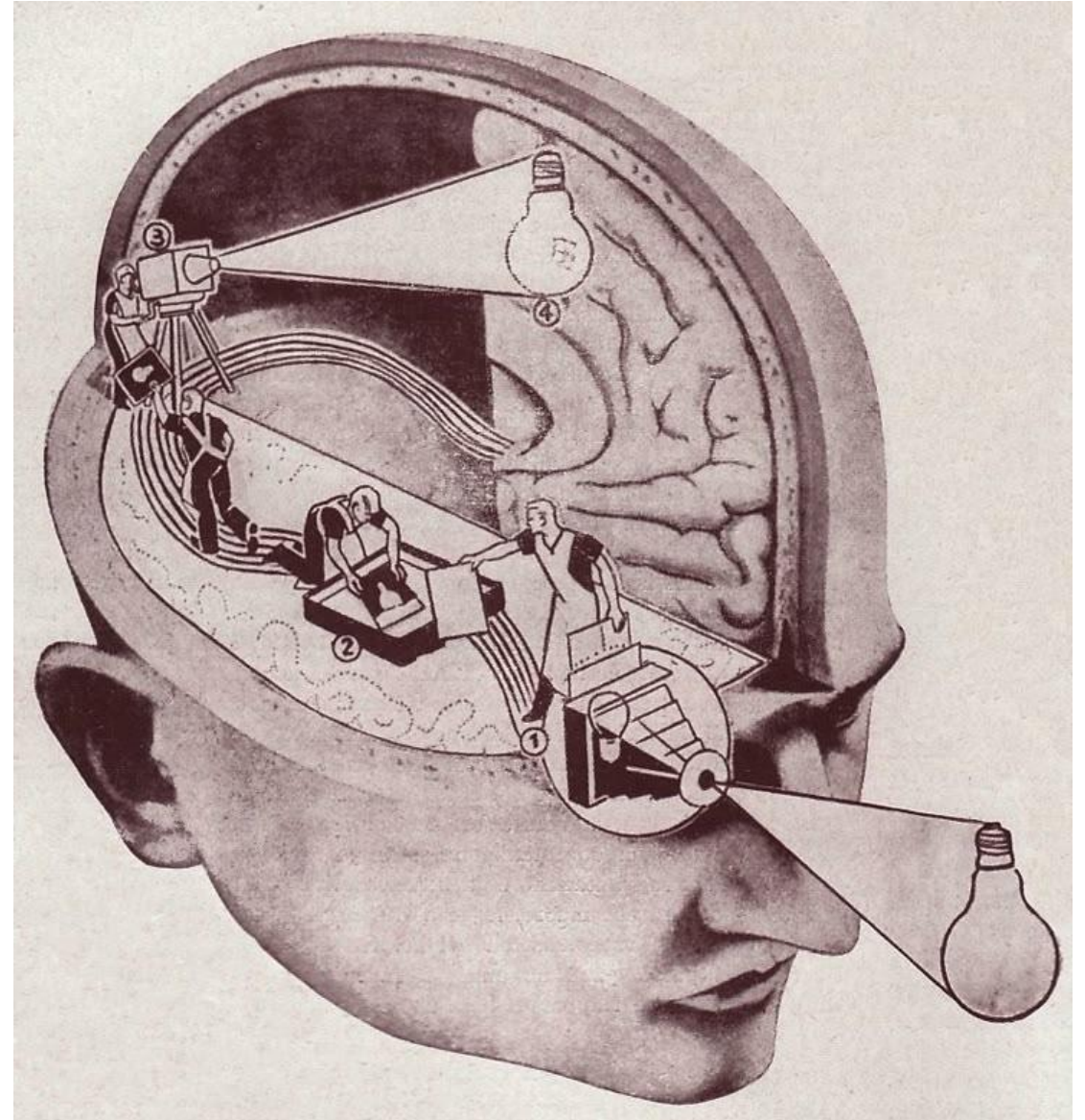
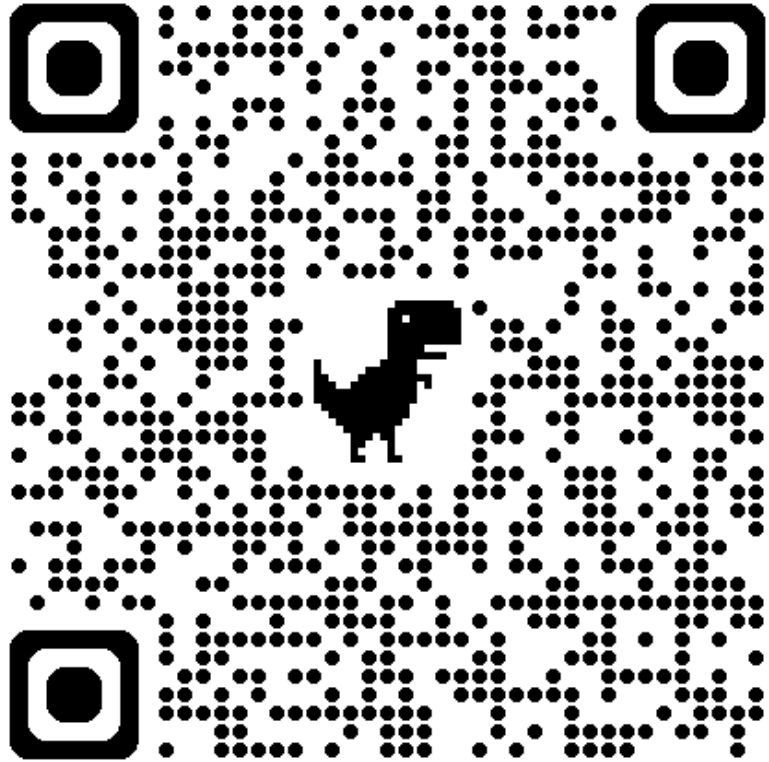
Tehtäviä

- Tee moniste.
- Tee kpl 14 t. 4
- Tee kpl 14 t. 5

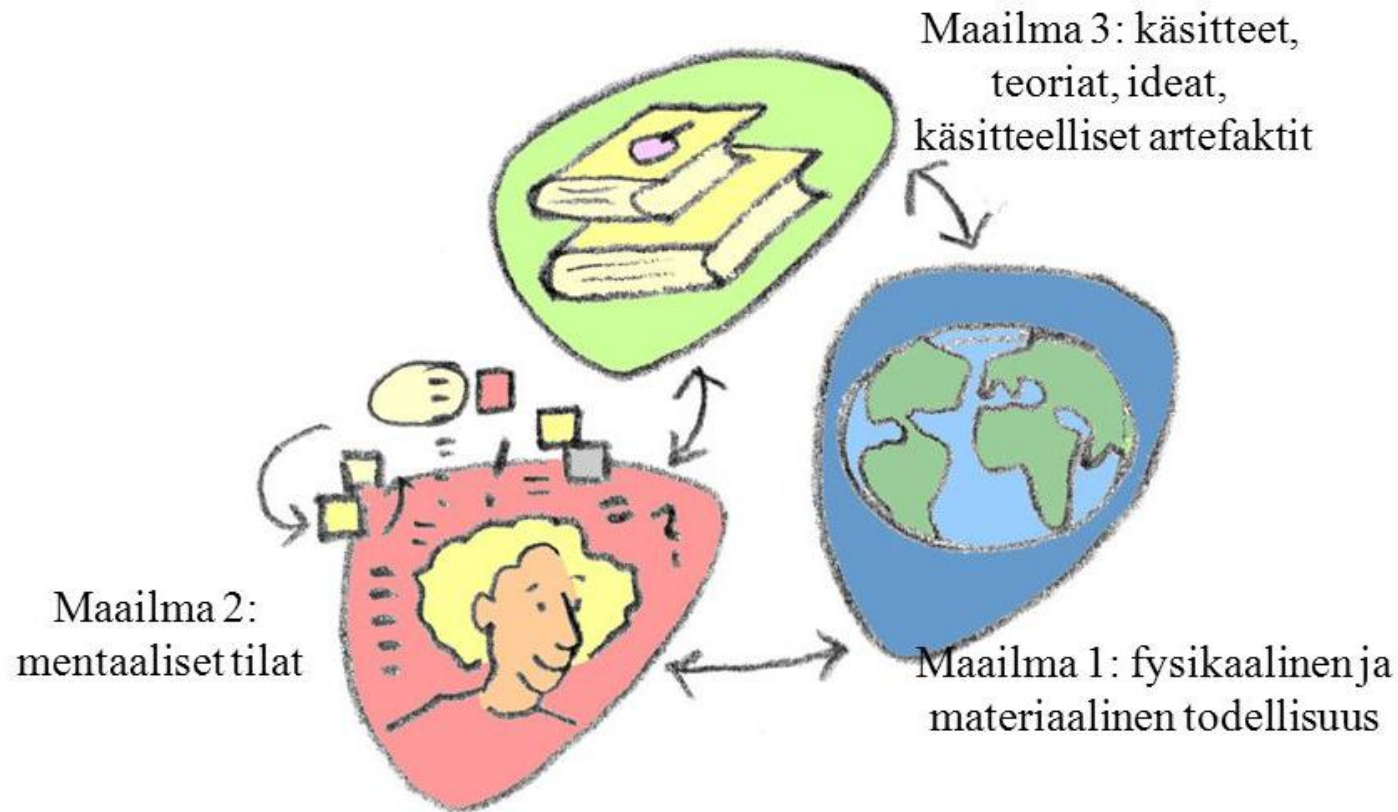
Kpl 14 t. 4 + 5

- Miten seuraavia tilanteita voi tarkastella metafysiikan näkökulmasta?
 - a) Maijan päätä särkee aina kovasti koeviikolla.
 - b) 85-vuotias Paavo kuolee. Pari viikkoa myöhemmin myös hänen saman ikäinen puolisonsa Hilda menehtyy, vaikka oli varsin hyväkuntoinen.
 - c) Viivi nauttii proteiinijuoman ja tuntee olonsa voimakkaaksi.

Daniel Chalmers: Tietoisuuden helpot ja vaikeat kysymykset

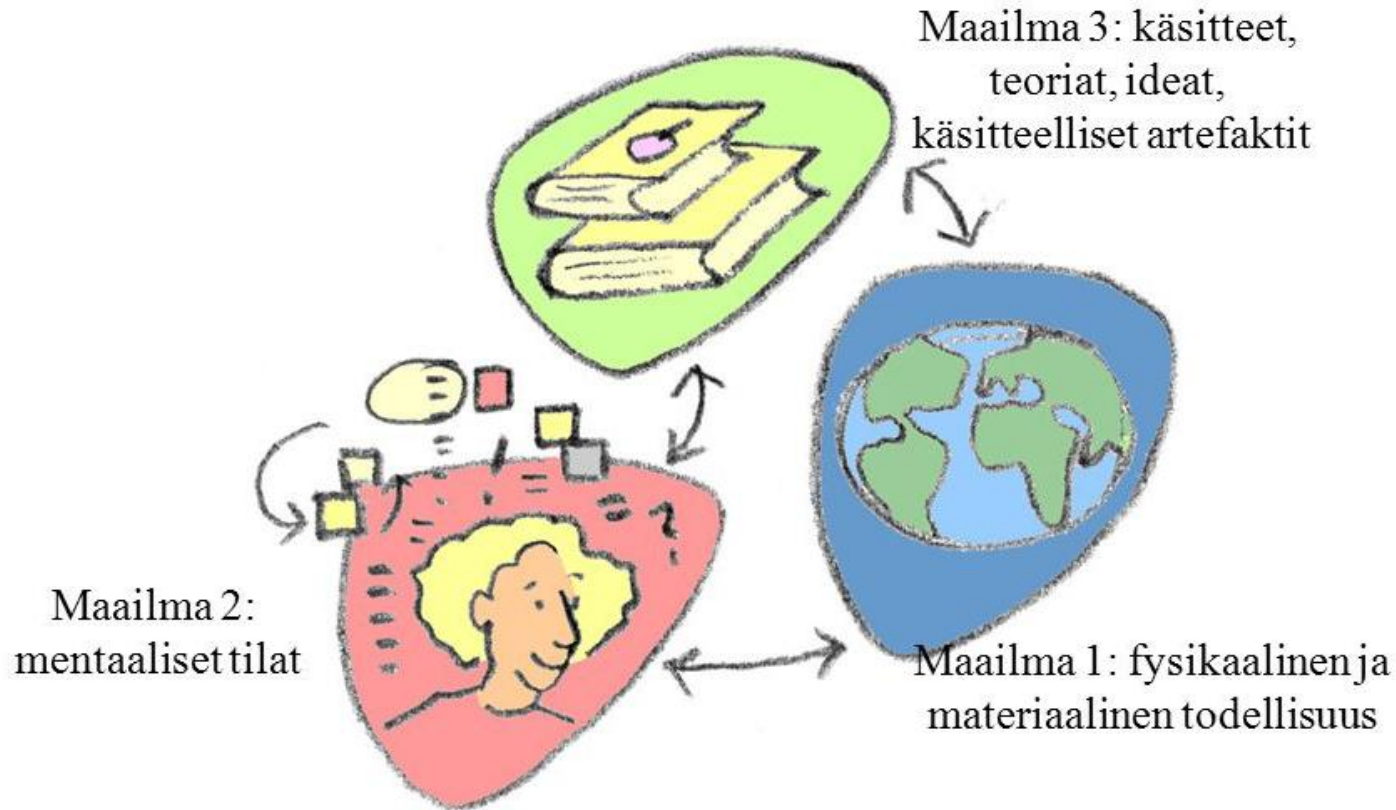
Karl Popper (s. 129)

- Tee moniste.
- Tutustu kpl 14 Karl Popperiin ja tee itsellesi sellaiset muistiinpanot, joiden avulla pystyt ensi tunnilla selittämään Popperin kolme maailmaa!

Karl Popper (s. 129)

- Tee kpl 14 t. 5

Popperin kolme maailmaa

- Erilaisia olemassaolon tapoja:

Gaudeamus igitur

♩ = 120

G D D G E E E Fis G A Fis

1. Gau-de-a - mus i - gi-tur, Iu-ve-nes dum

4

G H G Fis G A A H G A A

su - mus. Post iu-cun-dam iu-ven-tu - tem,

7

Fis G A A H G A A G Fis E C H A

post mo-le - stam se-nec-tu - tem, nos ha-be-bit

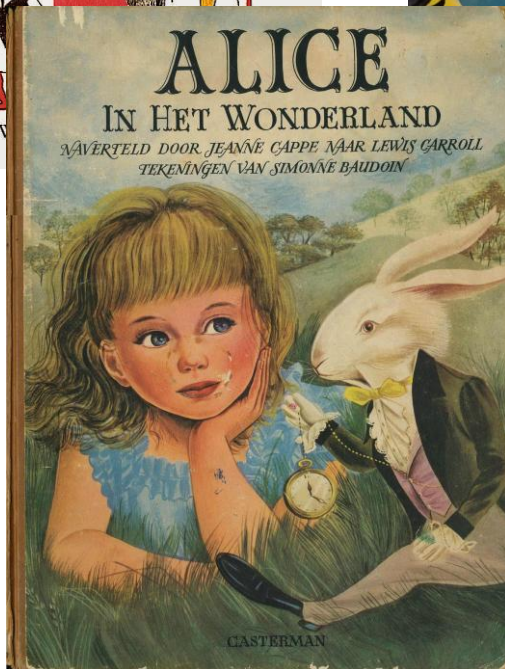
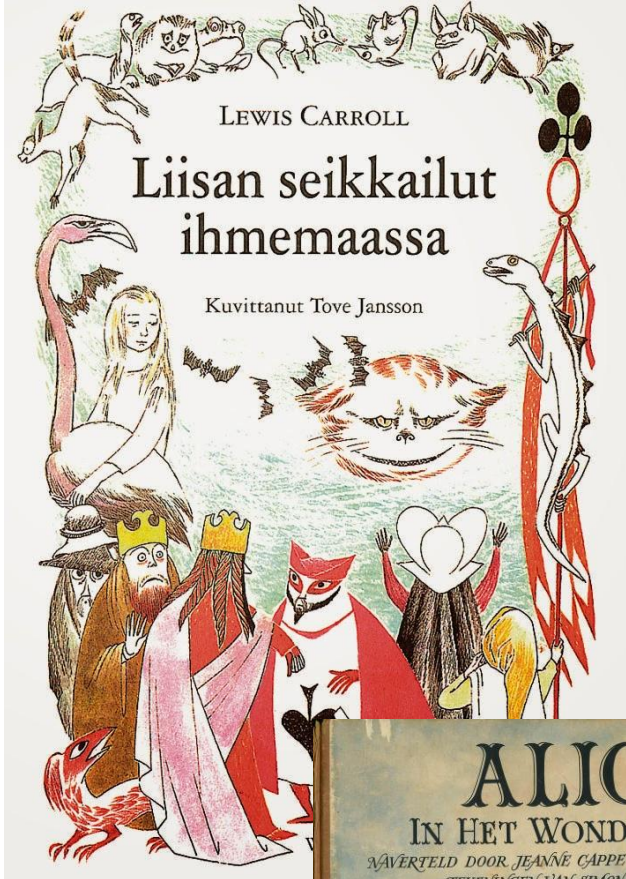
10

H A G G Fis E C H A H A G

hu - mus, nos ha-be - bit hu - mus.

Gaudeamus igitur

Gaudeamus igitur,
iuvenes dum sumus,
lauletaan lukion
päätteeksi. Miten tuo
laulu sijoittuu
Popperin
maailmoihin?

Millä tavalla on olemassa...

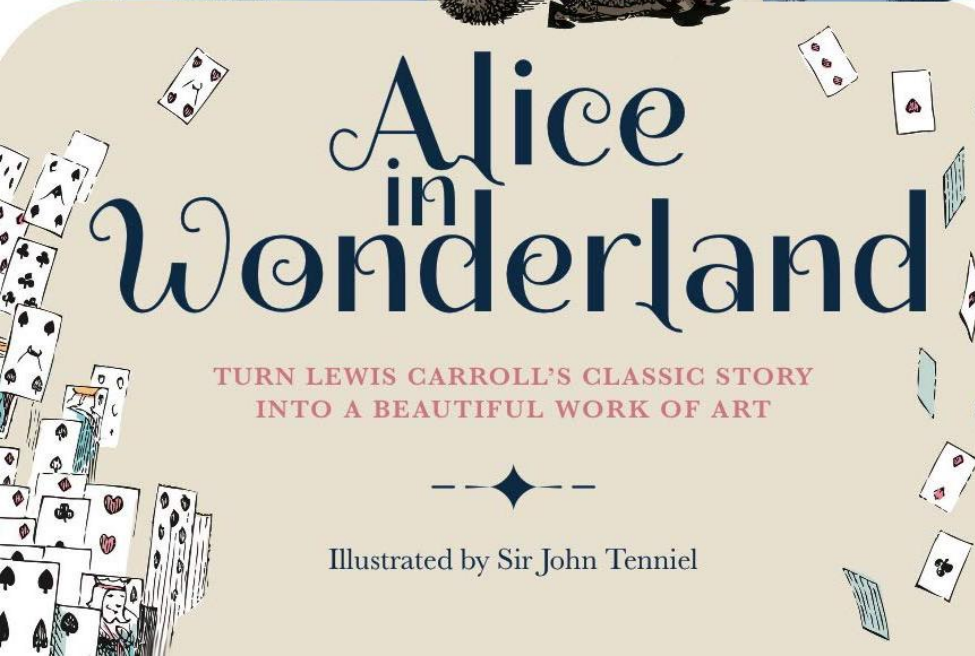
- Liisa (Liisa Ihmemaassa –kirjan hahmo)
- Herttakuningatar (Liisa Ihmemaassa –kirjan hahmo)
- Lewis Carroll (Liisa Ihmemaassa –kirjan kirjoittaja)
- Charles L. Dodgson (Liisa Ihmemaassa –kirjan kirjoittaja)
- Liisa (Liisa Ihmemaassa –kirjan lukija)

-> olemassaololla erilaisia tapoja: **eksistenssi** todellisten asioiden olemassaolona / **subsistenssi** esimerkiksi ideoiden ja kuvitteellisten olioiden olemassaoloa

<https://create.kahoot.it/share/fi1-pikakertaus/4af6b66c-e7ea-42c9-b7a2-a5e5258f4857>

Metafysiikan kertaus

- Mistä todellisuus koostuu?
 - **materialismi – idealismi**
 - yksi **substanssi (monismi)** – kaksi substanssia (**dualismi**)
 - **subjektiivinen todellisuus – objektiivinen todellisuus**

Ryhmissä pohdittavaksi

Luku 15, tehtävä 3, s.141:

On sanottu, että rattijuoppona ajaminen on vapaa valinta kun taas rattijuopon uhriksi joutuminen ei. Etsi perusteita väitettä vastaan ja sen puolesta.

Vapaa tahto

- Voiko tahtomme olla vapaa deterministisessä tai indeterministisessä todellisuudessa?
 - Eli voimmeko vapaasti valita mitä teemme?
 - Oleellista vapaalle tahdolle on se, että pystymme kontrolloimaan valintojamme.
- Determinismi:
 - Emme voi valita vapaasti, koska kaikkien tapahtumien selitys on aiemmissa tapahtumissa ja luonnonlaeissa.
 - Esim. ihmisen valinnat johtuvat tunteista, tunteet aivotiloista, aivotilat kemiallisista ja biologisista prosesseista, jne.
- Indeterminismi:
 - Emme voi valita vapaasti, koska valintamme johtuvat sattumasta.
 - Jos valinnat ovat sattuman seurausta (aivan kuin aina heitettäisiin kolikkoa), niin meillä ei silloin ole kontrollia päätöksiimme.

Laplacen demoni

- > kysyisitkö kuolinpäiväsi?
- > kysyisitkö, millainen maailma on 10 v päästä?

Ryhmissä pohdittavaksi

Luku 15, tehtävä 4, s.141:

Värien olemassaolo on kiinnostava metafyysinen kysymys.

- Miten määrittelisit keltaisen värin sokealle?
- Millä tavalla värit ovat olemassa?

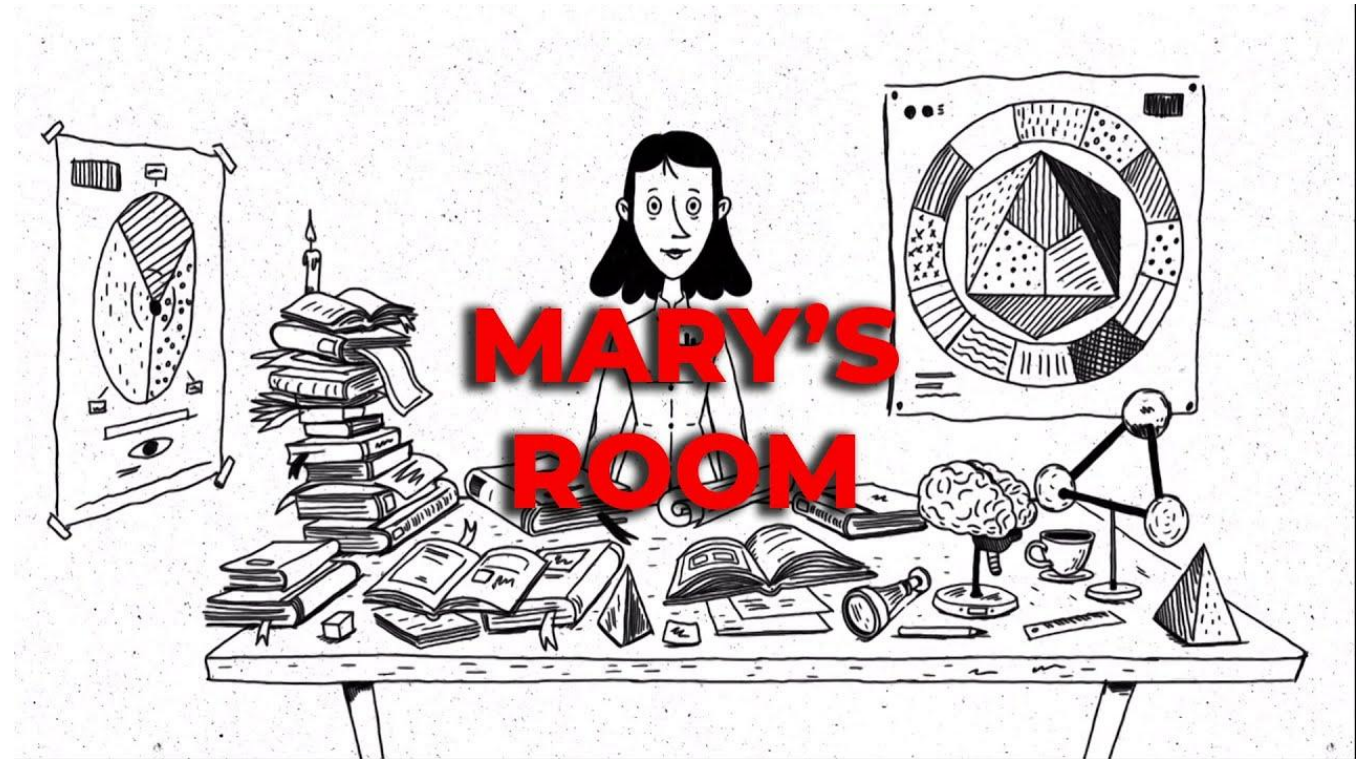

Meanings of Yellow in Other Cultures

- In **Japan** Yellow means Courage and Nobility
- In **Islam** Yellow means Wisdom
- **Hindus** consider Yellow a Sacred color
- **Buddhist** monks wear Saffron Yellow robes
- In many **Middle East** countries Yellow represents Golden Prosperity
- In **Egypt** Yellow is reserved for Mourning
- In **India** Yellow is the color used by Merchants
- To **Native Americans** Yellow is the symbol for unconditional Love
- In **China** Yellow represents Honor and Royalty

Mary ja värit

- <https://www.youtube.com/watch?v=TiUnoxl4OdA>

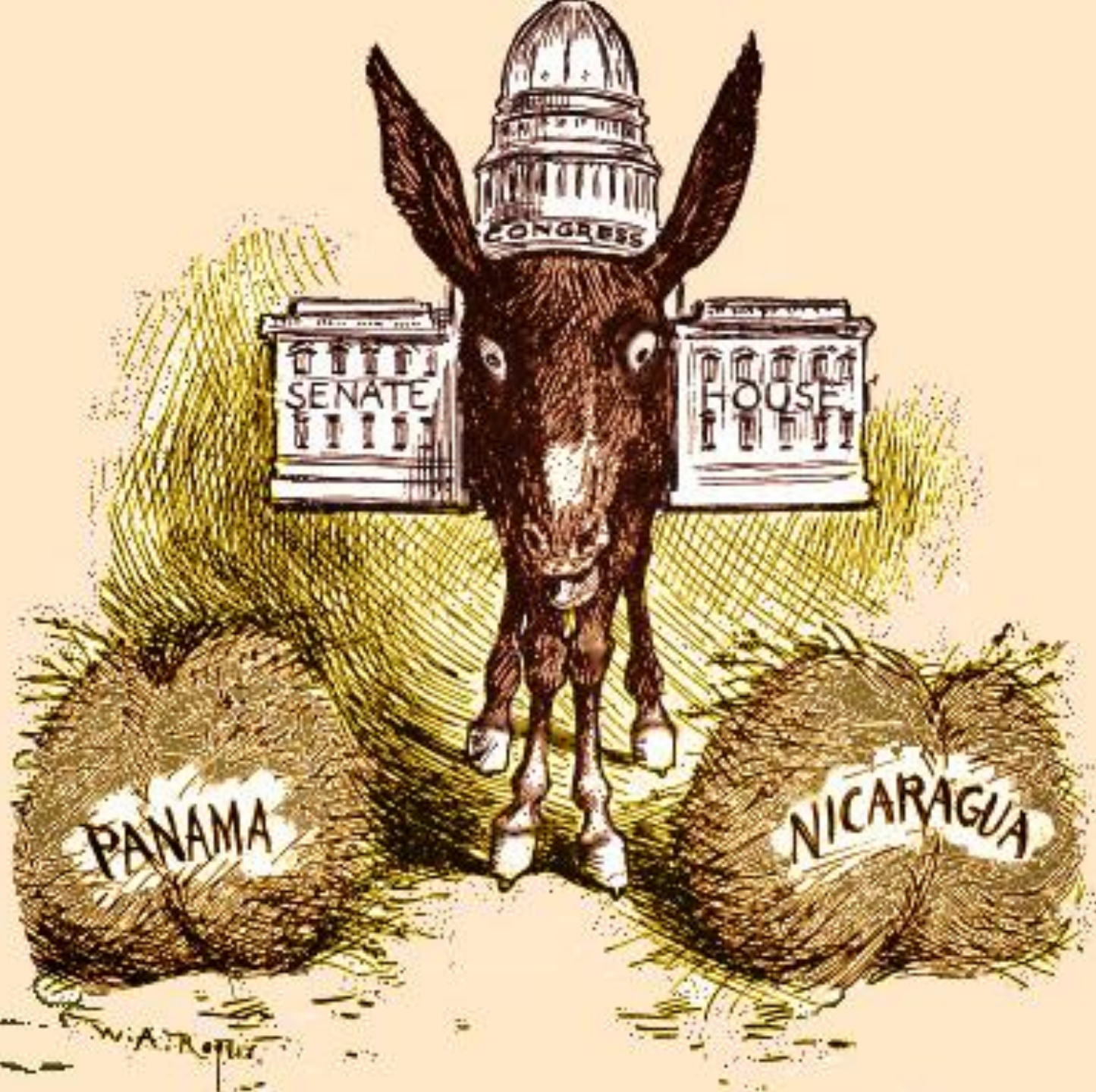
Onko huoneessa valkoisuutta?

- Mitä jää jäljelle jos valkoisesta kahvimukista poistaa kaikki sen ominaisuudet (valkoisuuden, pyöreiden, keraamisuuden...)?
- Jäävätkö nuo ominaisuudet itse olemaan vai katoavatko nekin, kun ne poistetaan kahvimukista?
- **Käsiterealismi:** Käsitteet (kuten valkoisuus) ovat olemassa itsenäisinä, esim. valkoisuus on olemassa vaikka yhtäkään valkoista esinettä ei olisi.
- **Nominalismi:** On olemassa vain yksittäisiä olioita ja käsitteet ovat vain nimilappuja noille olioille.

Wilhelm Ockham ja Ockhamin partaveitsi

Jos on olemassa monta teoriaa,
jotka selittävät havainnot X, Y ja
Z yhtä hyvin, selityksistä on
valittava yksinkertaisin.

Buridanin aasi

Outoja metafysiikan teorioita/ajatuskokeita

- Teleportaatioparadoksi
- Aivonsiirto
- Filosofiset zombiet
- Aivot altaassa
- Simulaatiohypoteesi
- Sleeping Beauty Problem
- Leibnizin “paras mahdollinen maailma”
- Kaksoismaa (H₂O)
- Boltzmannin aivot
- Kvanttikuolemattomuus
- Valitse yksi teoria ja tutustu siihen. Valmistaudu esittelemään se muille!